

Pohjois-Karjalan hyvinvointialueelle

Polvijärven kunnan lausunto Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen/Siun soten palvelustrategialuonnoksesta ja palveluverkkoskenaarioista

Asianumero 749/00.01.02.00/2022

Siun soten tulevaisuuslautakunta on pyytänyt alueensa sidosryhmiltä kirjallista lausuntoa palvelustrategialuonnoksesta ja palveluverkkoskenaarioista.

Lausunto pyydetään lähettämään Siun soten kirjaamoon osoitteeseen kirjaamo@siunsote.fi.

Alkuperäinen vastausaika on 13.4.-2.5.2023. Hyvinvointialueen tulevaisuuslautakunta on jatkanut lausuntojen antamisaikaa 16.5.2023 saakka.

Polvijärven kunta toteaa seuraavaa:

Hallintolain (2003/434) 33 §:ssä säädetään, että asiakirjan täydentämistä, selityksen antamista ja selvityksen esittämistä varten on asetettava asian laatuun nähden riittävä määräaika. Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen palvelustrategialuonnosta ja palveluverkkoskenaarioita koskevan lausunnon antamiselle annettiin aikaa alun perin vain kolme viikkoa. 26.4.2023 määräaikaa jatkettiin vajaalla kahdella viikolla.

Polvijärven kunta toteaa, että ottaen huomioon asian laadun, laajuuden ja vaikuttavuuden, asetettua määräaikaa ei voi pitää riittävänä, vaikka sitä onkin jatkettu. Kunta korostaa, ettei aineisto tällä tarkkuudella ole ollut aiemmin kuntien ja muiden tahojen saatavilla. Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen infokierroksilla kevään 2023 aikana aineistoa ei ole esitelty. *Palveluverkko – palvelujen tuottamisen määritelmät ja kriteerit* -asiakirja on esimerkiksi laadittu vasta 3.4.2023.

Hallintolain 32 §:ssä säädetään, että lausuntoa tai muuta selvitystä koskevassa pyynnössä on yksilöitävä, mistä erityisistä seikoista selvitystä on esitettävä.

Tulevaisuuslautakunta ei ole yksilöinyt mistä erityisistä seikoista lausuntoa pyydetään. Lausuntopyyntö on laadittu siten, että lausuntoa pyydetään ilmeisesti palveluverkosta ja strategiasta kokonaisuudessaan. Ottaen huomioon esitetyn aineiston laadun ja laajuuden, lausuntopyyntöä tulisi yksilöidä ne kohdat, joista lausunto halutaan.

Polvijärven kunta huomauttaa, että aineisto ei sisällä lainkaan välttämättömiä vaikutusarvioita väestöön, henkilökuntaan, kiinteistöjen käyttöasteisiin, talouteen taikka muita asian ratkaisemisen kannalta oleellisia tietoja. Jotta lausunto olisi voitu kohdentaa keskeisiin asioihin, niin lausuntopyyntöön olisi tullut sisältää nämä tiedot. Lausuntopyyntöstä selviää, että vaikutusten arviointi (ml. talous- ja henkilöstövaikutukset) tullaan julkaisemaan toukokuussa päätöksentekovaiheen käsittelyn yhteydessä. Tämä ei missään nimessä ole oikea ja hallintolain mukainen järjestys. Nyt Pohjois-Karjalan hyvinvointialue pyytää sidosryhmiltään lausuntoa palvelustrategialuonnoksesta ja palveluverkkoskenaariosta ilman, että antaa lainkaan tietoa sen arvioituista vaikutuksista.

Hallintolain 41 §:n 1 momentissa säädetään, että jos asian ratkaisulla voi olla huomattava vaikutus muiden kuin asianosaisten elinympäristöön, työntekoon tai muihin oloihin, viranomaisen tulee varata näille henkilöille mahdollisuus saada tietoja asian käsittelyn lähtökohdista ja tavoitteista sekä lausua mielipiteensä asiasta.

Edelleen hallintolain 41 §:n 2 momentissa säädetään, että asian vireilläolosta ja vaikuttamismahdollisuuksien käyttämisestä on ilmoitettava asian merkityksen ja laajuuden kannalta sopivalla tavalla.

Tulevaisuuslautakunta on antanut luvan välittää lausuntopyyntöä eteenpäin ja avannut asukkaille verkkokyselyn.

Polvijärven kunnan näkemyksen mukaan nimenomaan hyvinvointialueen olisi tullut varata asukkaille ja sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyötahoille hallintolain 41 §:n mukainen mahdollisuus siten kuin hyvinvointialueesta annetun lain (2021/611) 34 §:n 1 momentissa säädetään. Pohjois-Karjalan hyvinvointialue on jättänyt kunnan vastuulle sen, että sen tulee ottaa yhteyttä edellä mainittuihin tahoihin. Vastuuta kuulemisen järjestämisestä ei lain mukaan voida tällä tavalla siirtää toiselle viranomaiselle.

Kunta korostaa, etteivät palveluiden käyttäjät saa verkkokyselyn kautta tasapuolisesti tietoa esitetystä aineistosta, eikä heillä siten ole mahdollisuutta tulla kuulluksi. Esimerkiksi avoimia yleisötilaisuuksia ei ole järjestetty. Näin siitä huolimatta, että Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen palveluverkkosuunnitelmalla ja palvelustrategialla on huomattavia vaikutuksia perustuslaissa säädettyjen perusoikeuksien toteutumiseen ja tämä tulee huomioida kuulemismenettelyssä kokonaisuudessaan.

Polvijärven kunnan sosiaali- ja terveyspalveluja käyttävistä kuntalaisista suurella osalla ei ole käytössään tietoliikenneyhteyksiä, joten he jäävät kokonaan ilman verkkokyselyn kautta välitettyä aineistoa ja eivät siten pysty lausumaan asiasta mitään. Juuri he ovat niitä, jotka kaikkein eniten tarvitsevat sosiaali- ja terveyspalveluja ja joiden mielipide pitäisi ehdottomasti saada kuuluviin.

Kunta ihmettelee kiirettä mm. seuraavista syistä:

1. Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen palvelustrategia on laadittu ajalle 2023-2038. Palveluverkon skenaariot 1-3 tähtäävät vuoteen 2038. Tähtäin on 15 vuoden päässä.
2. Hyvinvointialue on sidottu maksamaan vuokraa sen käyttöön siirtyneistä toimitiloista ainakin kolmen vuoden ajan vv. 2023-2025.
3. Hyvinvointialueen rahoitus ei ole vielä tiedossa vuoden 2024 eikä myöhempien vuosien osalta.

Koska tavoite on pitkällä tulevaisuudessa, niin asialla ei ole sellainen kiire, kuin päätetyllä aikataululla on luotu.

Asiasta on tarkoitus päättää hyvinvointialueen aluevaltuustossa 22.6.2023. Aikataulu on johtanut kohtuuttomaan kiireeseen ja lyhyeen lausunnonaikaan. Kireä aikataulu saa Polvijärven kunnan näkemyksen mukaan aikaan myös sen, ettei aluevaltuusto ehdi saada riittävästi tietoa päätöksentekonsa tueksi. Näin siksi, että Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen toiminta-alueeseen kuuluvat kunnat joutuvat antamaan lausuntonsa puutteellisin tiedoin, ilman vaikutusarviota.

Polvijärven kunta lausuu seuraavaa:

Kaikki esitetyt palveluverkon skenaariot 1-3 tarkoittavat Polvijärven kunnan osalta palvelujen merkittävää heikentymistä nykytilanteeseen verrattuna.

Skenaario 1 olisi palveluja voimakkaimmin keskittävä ja sen mukaisesti Polvijärvellä ei tulisi olemaan minkäänlaista sote-asemaa, ei edes liikkuvia palveluita. Tämä tarkoittaisi sitä, että asiakas joutuisi aina liikkumaan kotikuntansa ulkopuolelle palveluja saadakseen.

Skenaariossa 2 Polvijärvellä tarjottaisiin liikkuvia palveluita, joissa hyvinvointialueen henkilöstö liikkuisi Polvijärvelle ja tarjoaisi palveluja esim. 1-3 kertaa viikossa. Tällöin asiakkaan palvelujen saatavuus olisi riippuvainen siitä, onko palvelu paikan päällä Polvijärvellä juuri sinä päivänä, kun asiakas sitä tarvitsee.

Skenaariossa 3 Polvijärvellä sijaitsisi lähipalvelupiste, jolla palvelujen saavutettavuutta tuettaisiin. Sen palvelut eivät kuitenkaan olisi samat, kuin tällä hetkellä.

Toteutuessaan Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen palveluverkkosuunnitelma ja palvelustrategia aiheuttavat kansalaisten epäarvoistumista ja sillä on siten huomattavia vaikutuksia perusoikeuksien toteutumiseen. Kaikki skenaariot tarkoittavat sitä, että yhdenvertaiset palvelut eivät Pohjois-Karjalan alueella enää toteudu.

Sote-uudistuksen tavoitteena oli peruspalvelujen turvaaminen ja kansalaisten tasapuoliset palvelut maan joka puolella. Hyvinvointialueiden oli tarkoitus tuoda leveämmät hartiat, joilla asia varmistetaan.

Hyvinvointialueet ovat nyt toimineet noin neljä kuukautta, ja Pohjois-Karjalassa ollaan merkittävästi vähentämässä paikallisten palvelujen saatavuutta.

Polvijärven kunnan asukkaiden palvelutarve on Pohjois-Karjalan maakunnan suurimpia, ja tulevaisuudessa palvelutarve on vain kasvamassa. Polvijärven väestö on ikääntynyt ja kuntalaiset sairastavat keskimääräistä enemmän. Lähellä olevien palvelujen tarve on suuri ja siksi niiden saatavuus ja saavutettavuus on turvattava. Kaikki palveluverkkoskenaariossa esitetyt vaihtoehdot tarkoittavat Polvijärven osalta sitä, että palvelut heikkenevät ja/tai siirtyvät nykyistä kauemmaksi.

Strategisissa tavoitteissa on tuotu esille toiminnan lähtökohtana olevan ennaltaehkäisy. Palvelujen keskittäminen heikentää ennaltaehkäisyn toteutumista: välimatkojen kasvaessa ja palvelujen saatavuuden heikentyessä on mahdollista, että osa kuntalaisista jättää hakeutumatta tarvittavaan hoitoon riittävän ajoissa.

Lisäksi strategisissa tavoitteissa korostettiin palvelujen saatavuutta ja saavutettavuutta, mikä vääjäämättä vesittyy, jos hoitoon on hakeuduttava entistä kauemmas. Tämä voi heijastua myös kohonneina erikoissairaanhoidon kustannuksina.

Digitaaliset palvelut eivät ratkaise ongelmaa, koska ikääntyvän väestön keskuudessa on paljon henkilöitä, joille digitaalisten palvelujen käyttäminen on täysin mahdotonta. Monelle jo pelkkä puhelimella tapahtuva yhteydenpito on vaikeaa. Kun asiakkaalla on tilanteessa useimmiten hätä, niin apu voi jäädä ajoissa saamatta, mikäli palvelut eivät ole saatavissa läheltä. Polvijärvellä sijaitsevat palvelut saavutetaan menemällä paikan päälle terveysasemalle.

Palvelujen keskittämistä perustellaan voimassa olevalla lääkäri- ja hoitajapulalla. Työvoimapula ei tule helpottumaan sillä, että samalle määrälle lääkäreitä ja hoitajia ohjataan asiakkaita nykyistä laajemmalla alueella. Hyvinvointialueen ei tule lähteä siitä, että työvoimapolulle ei ole mahdollista tehdä mitään ja että tilanne on sama tai nykyistä kehnompaa vielä 15 vuoden kuluttua. Polvijärven kunta katsoo, että valtion ja hyvinvointialueiden tehtävänä on ryhtyä vaikuttaviin toimenpiteisiin lääkäri- ja hoitajapulan vähentämiseksi.

Polvijärven kunnan mielestä resurssit tulee kohdentaa palvelutarpeen mukaan. Jokaisessa kunnassa tulee sijaita oma sote-asema, kuten Pohjois-Karjalan hyvinvointialuetta valmisteltaessa luvattiin. Esitetyt palveluverkon skenaariot tarkoittavat, että palveluja vähennetään juuri niiltä paikkakunnilta, joissa palvelujen tarve on suurin. Palveluverkkosuunnitelmassa tulee huomioida ikäihmisten määrä, sairastavuus ja kuntalaisten hoidon tarve.

Liikkuvat lääkäripalvelut sopivat vain pienelle kohderyhmälle, yleensä perusterveille ihmisille. Etä- ja liikkuvien palvelujen varaan ei tule jättää iäkkäitä, monisairaita ja heikossa taloudellisessa asemassa olevia ihmisiä.

Polvijärvellä on tällä hetkellä hyvin toimivat hammaslääkäri- ja suuhygienistipalvelut. Palvelun tuottamisen kriteereiden mukaan läntisellä alueella olisi jatkossa vain kaksi hammashoitola. Kunta vastustaa ehdotettua palvelujen keskittämistä ja hyvin toimivan palvelun heikentämistä.

Terveysasemien jättäminen ilman sieltä tarjottavia palveluja on yhteiskunnan varojen väärin kohdentamista ja tarkoittaa kuntien kannalta erittäin suurta taloudellista menetystä.

Polvijärvellä on vuonna 2010 rakennettu, erittäin hyväkuntoinen terveysasema. Terveysaseman rakentamiskustannukset olivat noin 3,0 milj. euroa ja sen tilat on suunniteltu juuri lähipalveluiden antamista varten. Kunta on valmis vuokraamaan terveysaseman tilat hyvinvointialueelle jatkossakin. Terveysaseman vuokratuloilla on Polvijärven kunnan talouteen erittäin suuri merkitys.

Siun soten kuntayhtymän kahden viimeisen vuoden menokasvu oli todella voimakasta, mistä johtuen Pohjois-Karjalan hyvinvointialue saa vastaavasti enemmän valtionrahoitusta. Sotemenojen kasvu aiheutti pysyvän negatiivisen vaikutuksen kuntien tulevien vuosien valtionosuuksiin, ja kuntien talous on lähivuosina voimakkaasti heikentymässä. Käyttämättä jäävät sote-rakennukset lisäävät kuntien talousahdinkoa.

Sotepalveluiden poistumisella nykyistä kauemmas olisi suuret paikalliset seuraukset. Kunta, josta puuttuvat keskeiset peruspalvelut, ei ole asukkaita tai yritystoimintaa houkutteleva. Sotepalveluiden parissa työskentelee huomattava määrä kuntalaisia, joiden verotuloilla on kunnalle suuri merkitys. Terveyspalveluiden supistaminen vähentää siten kunnan hyvinvointia ja elinvoimaa.

Polvijärven alueen terveyspalvelut on esitetty tarjottavan Outokummun laajan palvelun sote-asemalta käsin. Polvijärven kunta ei ota kantaa muiden kuntien alueella sijaitsevaan palveluverkkoon. Kunta kannattaa paikallisten palveluiden kehittämistä ja niiden tarjoamista kaikissa Pohjois-Karjalan kunnissa ja suurimmissa taajamissa.

Polvijärven kunta toteaa, että:

1. Polvijärveläisten verotettavat tulot/asukas ovat 4. pienimmät koko Suomessa, joten terveyspalvelujen saavutettavuus ei olisi enää kaikille Polvijärven kuntalaisille taloudellisesti mahdollista. Vähävaraisilla kuntalaisilla ei ole varaa yksityisiltä hankittaviin palveluihin, vaan he ovat julkisten palvelujen varassa. Vähävaraisuus on myös omiaan hankaloittamaan liikkumista paikkakunnalta toiselle tilanteessa, jossa hyvinvointialueen tarjoamia palveluja ei olisi kotikunnassa saatavilla.

2. Polvijärven ja Outokummun välillä ei ole lainkaan julkista liikennettä. Kuntalaisten käytössä ei ole yhtään linja-autovuoroa tai kuntien välistä asiointiliikennettä, vaan kaikki Polvijärven ja Outokummun välinen liikenne tapahtuu joko omalla autolla tai taksilla. Polvijärven kunnan sisällä sen sijaan on sekä linja-autoliikennettä että asiointiliikennettä. Palvelujen saavutettavuuden kannalta on ensi arvoisen tärkeää, että hyvinvointialue tarjoaa kattavasti palveluja myös Polvijärvellä.
3. Palveluverkkosuunnitelmassa on Polvijärven ja Outokummun väliseksi matka-ajaksi kirjattu 20 minuuttia. Matkaan menee enemmän aikaa jo pelkästään kirkonkylästä, mutta esim. Martonvaarasta aikaa kuluu jo lähes tunti.

Polvijärven kuntalaiset asetetaan eriarvoiseen asemaan palvelujen saavutettavuuden suhteen, mikäli kunnassa ei ole omaa sote-asemaa.

Polvijärven kunta esittää, että Pohjois-Karjalan hyvinvointialue lykkää asian käsittelyä 31.12.2023 saakka, jotta alueen kunnat, järjestöt, kuntalaiset ja kaikki, joille asialla on merkittäviä vaikutuksia, voivat saada kohtuullisen ajan tutustua aineistoon ja antaa asiasta lausuntonsa. Hyvinvointialueen tulee esitellä suunnitelmia alueen kuntalaisille ja järjestää kunnittaisia asukkaiden kuulemistilaisuuksia ennen päätöksentekoa.

Polvijärven kunta vastustaa hyvinvointialueen suunnitelmia palveluverkon supistamisesta. Polvijärven kunnassa toimivan terveysaseman toimintaedellytykset tulee turvata jatkossakin.

Polvijärven kunta pyytää Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen ja kunnan välisiä neuvotteluja ennen päätöksentekoa.

Polvijärven kunnanhallitus